

یاسای وهزارهتی پیشه‌سازی و ووزهی ههریمی کوردستانی عیراق

به‌ناوی خوای به‌خشندهو میهره‌بان

به‌ناوی گه‌له‌وه

ئه‌لجومه‌نی نیه‌ستمانی کوردستانی عیراق

ژماره‌ی به‌یار: ۱۲

میژوی به‌یار: ۱۹۹۳/۲/۲۴

«به‌یار»

به‌پیتی حوکمی برگه‌ی (۱) له‌ماده‌ (۵۶) یاسای ژماره (۱) ی سالی ۱۹۹۲ وله
سه‌رپیشه‌سازی وه‌زیری پیشه‌سازی و ووزه و به‌یار له سه‌ر دانی ئه‌لجومه‌نی وه‌زیران،
ئه‌لجومه‌نی نیه‌ستمانی کوردستانی عیراق له دانیه‌ستنی رژی ۱۷/۲/۱۹۹۳ ی دا
به‌یاری ده‌رکردنی ئه‌م یاسایه‌ی دا:

یاسای ژماره (۴) ی سالی ۱۹۹۳ یاسای وهزارهتی پیشه‌سازی و ووزهی ههریمی کوردستانی عیراق

ماده‌ی یه‌که‌م:

مه‌به‌ست له‌م وشانه‌ی خواره‌وه بۆ مه‌به‌ستی ئه‌م یاسایه ماناکانی ته‌نیه‌ستیانه:

- ۱- ههریم: ههریمی کوردستانی عیراق.
- ۲- وه‌زاره‌ت: وه‌زاره‌تی پیشه‌سازی و ووزه‌ی ههریم.
- ۳- وه‌زیر: وه‌زیری پیشه‌سازی و ووزه‌ی ههریم.
- ۴- بریکاری وه‌زاره‌ت: بریکاری وه‌زاره‌تی پیشه‌سازی و ووزه‌ی ههریم.
- ۵- ئه‌لجومه‌ن: ئه‌لجومه‌نی راژیرکاری ی وه‌زاره‌ت.

ماده‌ی دووم:

وه‌زاره‌ت ئه‌م ئه‌رکانه به‌جی دیتنی:

- ۱- پیشه‌نیاز کردنی نه‌خشه‌ی سالانه‌ی درێژ خایه‌ن له بواری پیشه‌سازی و کاره‌باو
ده‌ره‌یتانی نه‌وت و کانزا (معادن) و ئه‌و چالاکی یانه‌ی تر که به‌ندی وه‌زاره‌تن.
- ۲- به‌ به‌ره‌م هیتان (استثمار) ی کانه‌به‌رد (المقالع) و کانگا (المناجم) و به‌یره‌کانی

- نہوت وسەرچاوه‌کانی خولقاندنی وزه (تولید الطاقه).
- ۳- هه‌ل‌دان بۆ راکیشانی سهرمایه وهاندانی به‌به‌ره‌هم هه‌تان له بواری پیشه‌سازی له هه‌رت‌مدا.
- ۴- ناماده‌کردنی لیکۆلینه‌وه وسه‌رنج‌دانی نه‌و لیکۆلینه‌وانه‌ی سه‌بارت به‌و پرۆژانه‌ی ده‌که‌ونه چوارچێوه‌ی چالاکیه‌کانی وه‌زاره‌ته‌وه پیتشکه‌شی ده‌کرین و برباردان له باره‌یانه‌وه له به‌ر رۆشنایی سوودی نابووی وه‌ونه‌ری نه‌و پرۆژانه‌دا.
- ۵- دامه‌زراندانی پرۆژه‌ی نوێ له چوارچێوه‌ی چالاکی یه‌کانی وه‌زاره‌ت‌دا به‌پیتی پتیسستی وتوانای هه‌رتیم له رووی نابووری وه‌ونه‌ری یه‌وه وه‌ه‌ولدانی به‌ره‌پێدان و پیتشخستنی نه‌و پرۆژانه‌ی که هه‌ن.
- ۶- لیکۆلینه‌وه‌ی داخوازی یه‌کانی دامه‌زراندنی پرۆژه‌ی تیکه‌لاو و تاییه‌تی و بربار له سه‌ردانیان به‌پیتی سیاسه‌تی پیشه‌سازی هه‌رتیم له‌گه‌ڵ دانانی پیتوانه و مه‌رجی تاییه‌تی بۆ دامه‌زراندنی نه‌و پرۆژانه.
- ۷- دانانی سکیچ ونه‌خشه و پرۆگرامی کارکردن بۆ نه‌و پرۆژانه‌ی جێ به‌جێ کردنیان له رێگه‌ی دام و ده‌زگا و راوێژکارانی وه‌زاره‌ت خۆبه‌وه پیتی سپێردراون:
- ۸- جێبه‌جێ کردنی نه‌و پرۆژانه‌ی له لایه‌ن دام و ده‌زگا جێبه‌جێکاره‌کانی و به‌لینده‌رانه‌وه له رێگه‌ی داکشانی گشتی (المناقصه العامه) و بانگ‌کردنی راسته‌و خۆبا هه‌ر رێگه‌یه‌کی تر که بۆ جێ به‌جێ کردنی نه‌و پرۆژانه به‌په‌سندی ده‌زانێ پت ی سپێردراون.
- ۹- وه‌زاره‌ت به‌سیفه‌تی به‌لینده‌ر و له رێگه‌ی دام و ده‌زگا جێ به‌جێکارو سکیچ‌کیشه‌کانی خۆبه‌وه (تشکیلاتها التنفيذیه والتصمیمیه) مافی جێ به‌جێ کردنی پرۆژه‌کانی هه‌ر لایه‌کی تری ناو هه‌رتیمی هه‌یه.
- ۱۰- هاندانی که‌رتی تاییه‌تی و تیکه‌لاو و پیتشکه‌شکردنی گشت ناسانکاریه‌کی (التسهيلات) هونه‌ری و ئیداری و دارایی بۆیان که له توانادابی به‌مه‌به‌ستی پیتشخستن و فراوان کردنی نه‌م دووکه‌رته.
- ۱۱- پارێزگاری کردن و پاراستنی کارگه‌و وه‌رشه‌کان و که‌رتی نه‌وت و پرۆژه‌کانی وزه‌ی کاره‌باو سه‌رچاوه‌کانی کانه‌و کانه‌ به‌رده‌کان و گشت نه‌وانه‌ی ده‌که‌ونه ناو چوارچێوه‌ی چالاکیه‌کانی وه‌زاره‌ته‌وه له رێگه‌ی دام و ده‌زگا‌کانی یه‌وه و به‌هاوکاری له‌گه‌ڵ ده‌زگا‌کانی تر‌دا.
- ۱۲- سه‌ره‌رشتی کردنی پیشه‌سازی و بازرگانیی تووتن به‌ سازکاری (التنسيق) له‌گه‌ڵ وه‌زاره‌ته‌ په‌یوه‌ندیده‌ره‌کان‌دا.
- ۱۳- سه‌ره‌رشتی کردنی سیاسه‌تی دارایی و نابووری فه‌رمانگه‌و ده‌زگا به‌نده‌کانی وه‌زاره‌ت و ریک‌خستنی به‌به‌ره‌هم هه‌تانی نه‌وپاره و پوولانه‌ی زیاد له پتیسستن.
- ۱۴- به‌خوه‌ گرتنی ده‌ست به‌سه‌ردا گرتنی جوژه‌کی (السیطره النوعیه) و به‌سه‌دار بوون دیاریکردنی مه‌رجه‌کان‌دا (اعداد المواصفات) له بواری پیشه‌سازی و

- ووژه وکانزا دا بۆ کهرتی گشتی وتیکه لای و تاییه تی. وهزارهت بۆی ههیه له سیستمی کولفهی بهرهمه پیشه سازییه کان بکولیتته وه به پیتی پتوست چاودیری نرخیان بکاو سنوریان بۆ دابنی.
- ۱۵- پاریزگار بکردن له پیشه سازی ی نیشتمانیی به پیتی ی بهرژه وهندی گشتی.
- ۱۶- هه ولدان بۆ هاندانی ناردنی بهرهمه پیشه سازی بۆ دهره وهی ههریم له گه ل ره چا وکردنی بهرژه وهندی گشتیدا.
- ۱۷- وهزارهت بۆی ههیه پیشانگای پیشه سازی له ناو ههریم و دهره وه پیدا بکاته وه وبه شداری له پیشانگا پیشه سازییه نیتوده ولته تی یه کاندای بکا یا بواره ده ولته تان و کۆمپانیایکان بدا که پیشانگای پیشه سازی له ناو ههریمدا سازبکن.
- ۱۸- به لاینکاری له گه ل کارمهنده بیانییه کاندایانه و کۆمپانیایا و ده زگایانه ی تاییه تکارن بۆ نیشکرده له کارگه و فهرمانگه کانی وهزارته یا بۆ ته و او کردنی کار و فرمان که پیتی یان سپێدراره.
- ۱۹- هاندانی پیشه سازییه ده سترکردو پیشه یی یه کان.

مادده ی سپیه م:

- ۱- وهزیر: سه رۆکی بالای وهزاره ته و بهرپرسانی یه که مه له جیبه جتی کردنی سیاسه ته که یدا و چاودیری کردنی جیبه جتی کردنی یاسا و پهیره و رینماییه کانی و ههر له ویشه وه نه و به یارو فرمان ورینماییه یانه سه ربارهت به نه رک و دام و ده زگا و ده سه لاته کانی وهزارهت و گشت کاروباری ئیداری و هونه ریه کانی ده رده چن له چوار چیه ی نه م یاسایه و یاسا ره چا وکراوه کانی تر دا و بۆی ههیه هه ندی له ده سه لاته کانی به بریکاری وهزارهت و به رپه وه بهر گشتی یه کان یاسه رۆکه کانی فهرمانگه سه ره کی یه کانی وهزارهت بسپێری و له بهرده م نه نجوومه نی وهزیراندا به وسیفه ته ی نه ندامتیکی هاو به شیتی بهرپرسیاره.
- ۲- بریکاری وهزارهت نه و نه رکانه به جتی دینی که وهزیر پیتی یانی ده سپێری.
- ۳- دام و ده زگا کانی مه لبه ندی وهزارهت له مانه پیتک دین:
- ا- نووسینگه ی وهزیر: فهرمانبه رتیک به پله ی به رپه وه بهر سه رۆکایه تی ی ده کا و چند فهرمانبه رتیک یاریده ی ده دن.
- ب- نووسینگه ی بریکاری وهزارهت: فهرمانبه رتیک به رپه وهی ده با و چند فهرمانبه رتیک یاریده ی ده دن.

مادده ی چواره م:

- به رپه وهی به ریتی یه کانی دیوانی وهزارهت و دام و ده زگا کانی:
- ۱- به رپه وهی به ریتی گشتی دیوان: فهرمانبه رتیک به پله ی به رپه وهی به رتی گشتی که باوه ر نامه ی سه ره تاییه ی زانکۆی هه بی سه رۆکایه تی ده کا و نه مانه ی پیه ده به سترینه وه:

۱ - بهرپوه بهریتیبی کاروباری نیداری.

ب- بهرپوه بهریتیبی په یوه نندی په کان.

ج - بهرپوه بهریتیبی کاروباری یاسایی.

د - بهرپوه بهریتیبی هیزی کارکه ر (القوی العامله).

۲- بهرپوه بهریتیبی گشتیبی کاروباری هونری و بهرهمهتبان:

فهرمانبه ریک به پله ی بهرپوه بهری گشتیبی که باوه ر نامه ی سهره تایبی ی

زانکو ی هه بی وله کارمندان و تاییه تکاران بی سهرو کایه تی ی ده کا

وئهمانه ی پیوه ده به سترینه وه:

۱ - بهرپوه بهریتیبی نه خشه کیشان و لیکولینه وه.

ب- بهرپوه بهریتیبی کاروباری کارگه کان.

ج - بهرپوه بهریتیبی ریکخستان و باورمه تیدان.

د - بهرپوه بهریتیبی پوخته کردن و پیشه سازی ی تووتن.

۳- بهرپوه بهریتیبی گشتیبی نه خشه کیشان و چاودیری ی دارایی:

فهرمانبه ریک به پله ی بهرپوه بهری گشتیبی که باوه ر نامه ی سهره تایبی ی

زانکو ی هه بی وله کارمندان و تاییه تکاران بی سهرو کایه تی ی ده کا وئهمانه ی

پیوه ده به سترینه وه:

۱ - بهرپوه بهریتیبی چاودیری دارایی.

ب- بهرپوه بهریتیبی ژمیریاری ی دارایی و کولفه (الکفه).

ج- بهرپوه بهریتیبی کومپوتهر.

۴- بهرپوه بهریتیبی گشتیبی نهوت و کانزاکان: فهرمانبه ریک به پله ی بهرپوه بهری

گشتیبی که باوه ر نامه ی سهره تاییبی زانکو ی هه بی وله کارمندان و

تاییه تکاران بی له جیولوجیا دا سهرو کایه تی ی ده کا وئهمانه ی پیوه

ده به سترینه وه:

۱- بهرپوه بهریتیبی روپیتوی جیولوجی و کانزا دوزی (المسح الجیولوجی والتحریات

المعدنیه).

ب- بهرپوه بهریتیبی کاروباری نهوت.

۵- بهرپوه بهریتیبی گشتیبی وزه ی کاره با: فهرمانبه ریک به پله ی بهرپوه بهری

گشتیبی که باوه ر نامه ی سهره تاییبی زانکو ی هه بی وله کارمندان و تاییه تکاران

بی سهرو کایه تی ی ده کا وئهمانه ی پیوه ده به سترینه وه.

۱ - بهرپوه بهریتیبی خولقاندن و گواستنه وه ی وزه ی کاره با.

ب- بهرپوه بهریتیبی دابه شکردنی کاره با.

مادده ی پینجه م:

۱- له دیوانی وه زاره تدا نه نجوومه نیک به ناوی (نه نجوومه نی راویژکاری ی

وه زاره ت) ه وه به سهرو کایه تی ی وه زیر به م شتیه یه پینکدی:

۱ - بریکاری وه زاره ت جیگری سهروک

ب- بریکاری وه زاره تی دارایی و ثابوری ی ههریم نه ندانم

- ج- بریکاری و هزاره‌تی کشت وکال و ناودیری هریم نه‌ندام
- د- برتیه‌بهره گشتیه‌کانی و هزاره‌ت نه‌ندام
- ه- نوینه‌ری یه‌کیتی پیسه‌سازی یه‌کانی هریم نه‌ندام
- و- نوینه‌ری یه‌کیتی نه‌قابه‌کانی کریکارانی هریم نه‌ندام
- ز- هرکار مه‌ندیکی تاییه‌تکار که‌وه‌زیر له‌ناو و هزاره‌ت یا ده‌روه‌ی دا هه‌لیده‌بژی‌ری نه‌ندام

۲- نه‌نجومهن به‌لایه‌نی که‌مه‌وه هه‌ردوو مانک جارئ کۆده‌بیته‌وه ویا هه‌ر کاتیک که‌ پیوست بوو، کۆبوونه‌وه‌ش به‌بی ناماده‌بوونی سه‌رۆکه‌که‌ی یا نه‌و که‌سه‌ی له‌کاتی ناماده‌بوونیدا جیگه‌ی ده‌کرتیه‌وه ناکرئ، نه‌نجومهن له‌م بواراندا راویژی‌تیشکه‌ش ده‌کا.

ا - سیاسه‌تی پیسه‌سازی که‌رته‌کانی و هزاره‌ت ودانانی درتیه‌ی نه‌خشه‌بو‌یان.
ب- سیاسه‌تی دارایی و نا‌بووری فه‌رمه‌نگه‌و به‌رتیه‌بهریه‌تی گشتیه‌کانی و هزاره‌ت.

ج- رتیک‌خستنی به‌بهره‌م هینان (استشمار)ی نه‌و پاره‌وپولانه‌ی له‌ هه‌ندی له‌که‌رته‌کانی و هزاره‌تدا له‌ پیوست به‌ده‌رن (فائضه).

د - سازکاری (تنسیق‌الع‌مل) له‌نیوان که‌رته‌کانی به‌ره‌م هیناندا و یه‌ک‌خستنی شیوازو کیشه‌ها و به‌شیه‌کان و پیشنیاز کردنی رتیمایی و پیشکه‌شکردنی نامۆزگاری.

مادده شه‌شم:

- ۱- گشت مافه‌کانی نه‌و دامو ده‌زگایانه‌ی له‌وه‌و به‌ر به‌وه‌ه‌زاره‌تی پیسه‌سازی مه‌لنه‌وه به‌سترابوونه‌و یا پتیه‌ی به‌سترانه‌وه ده‌بنه‌مولکی و هزاره‌ت.
- ۲- مولکیه‌ت و مافه‌کانی گشت نه‌وفه‌رمانگه‌ی له‌وه‌بهر به‌ه‌زاره‌ته‌کانی تره‌وه به‌سترابوونه‌وه یا که‌وتبونه‌و چوارچتیه‌ی تاییه‌تکاریه‌کانیانه‌وه ده‌بنه‌مولکی و هزاره‌ت.

مادده‌ی هه‌وته‌م:

- ۱- وه‌زیر بۆی هه‌یه جوارچتیه‌ی دامو ده‌زگاکانی به‌رتیه‌بهریتیه‌گشتیه‌کان وله کاتی پیوستدا به‌رتیه‌بهریتی یابه‌ش یالقی نوئ پتیکینی یا بیانخاته پال یه‌کتر.
- ۲- نه‌رک و ده‌سته‌لانه‌کانی و هزاره‌ت به‌پیره‌وتیک دیاری ده‌کرتن.
- ۳- وه‌زیر بۆی هه‌یه به‌پتی پیوست لیژنه‌ی هه‌میشه‌یی یا کاتی پتیکینی.

مادده‌ی هه‌شته‌م:

وه‌زیر بۆی هه‌یه رتیمایی پیوست بۆ ئاسانی جئ به‌جئ کردنی نه‌م یاسایه‌ ده‌ریکا.

مادده‌ی نۆیه‌م:

کاربه‌هیچ ده‌فتیک ناکرئ که‌ له‌گه‌ل حوکمه‌کانی نه‌م یاساییدا ناکۆک بی.

ماددهی دهیم:

دهبێ ئه‌نجومه‌نی وه‌زیران حوكمه‌كانی ئه‌م یاسایه‌ جێبه‌جێ بکا.

ماددهی یازدهم:

ئه‌م یاسایه‌ له‌ رۆژی بلاوکردنه‌وه‌یه‌ له‌ رۆژنامه‌ی ره‌سمیدا کاری پێده‌کری.

جوهر نامق سالم

سه‌رۆکی ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی کوردستانی عێراق